

Vad behöver kommunerna?

Hållbar vattenresursförvaltning



Stockholms kritik i sammanfattning

- **Vattendirektivet är för komplicerat.**

Det är för omfattande och detaljerat för att kunna tillämpas i praktiken. Direktivet riskerar därför att få motsatt verkan än dess syfte.

- **Vattendirektivet är inte anpassat till urbana miljöer.**

Syftet med direktivet är inte bara att Europas alla vattenförekomster ska ha rent vatten. Ett av målen är också att vattenförekomsterna ska återställas till ett referensvärde, vilket är ett slags opåverkat tillstånd även när det gäller vattenförekomstens fysiska utformning. Det är i princip omöjligt i stadsmiljö.

Stockholms kritik i sammanfattning - forts

- **Det saknas tillräckliga avvägningsmöjligheter**

Det går inte att balansera kraven i vattendirektivet mot andra legitima samhällsmål. Det gäller byggande av god stadsmiljö, men även andra viktiga miljökrav.

- **Direktivet är svårt att implementera som rättsliga handlingsregler.**

Det kan möjligen vara ett svenskt problem med hänsyn till den svenska rättstraditionen, men det tycks som kommission i första hand prioriterar de naturvetenskapliga kraven utan tillräcklig omsorg om att regelverket ska kunna tillämpas i praktiken.

5 kap 1 § miljöbalken miljökvalitetsnormer

- Regeringen får för vissa geografiska områden eller för hela landet meddela föreskrifter om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt, om det behövs för att varaktigt skydda människors hälsa eller miljön eller för att avhjälpa skador på eller olägenheter för människors hälsa eller miljön (miljökvalitetsnormer).



Miljökvalitetsnormer

- Infördes med Miljöbalken 1999
- Miljökvalitetsnormer för vatten 2004
 - Miljökvalitetsnormer eller
 - Miljökvalitetsmål
- Miljöbalkskommittén stenhård kritik
- Nya regler 2 kap 7 § proportionalitetsprincipen 2010
 - Miljökvalitetsnormer vatten övriga normer
- 4 kap 8b § Vattenförvaltningsförordningen
 - Kemisk status begränsningsnorm 2011
- Weserdomen 1 juli 2015
- Ekologisk status begränsningsnorm - typ
- EU underrättelse 2007 nu senast 29 sep 2016

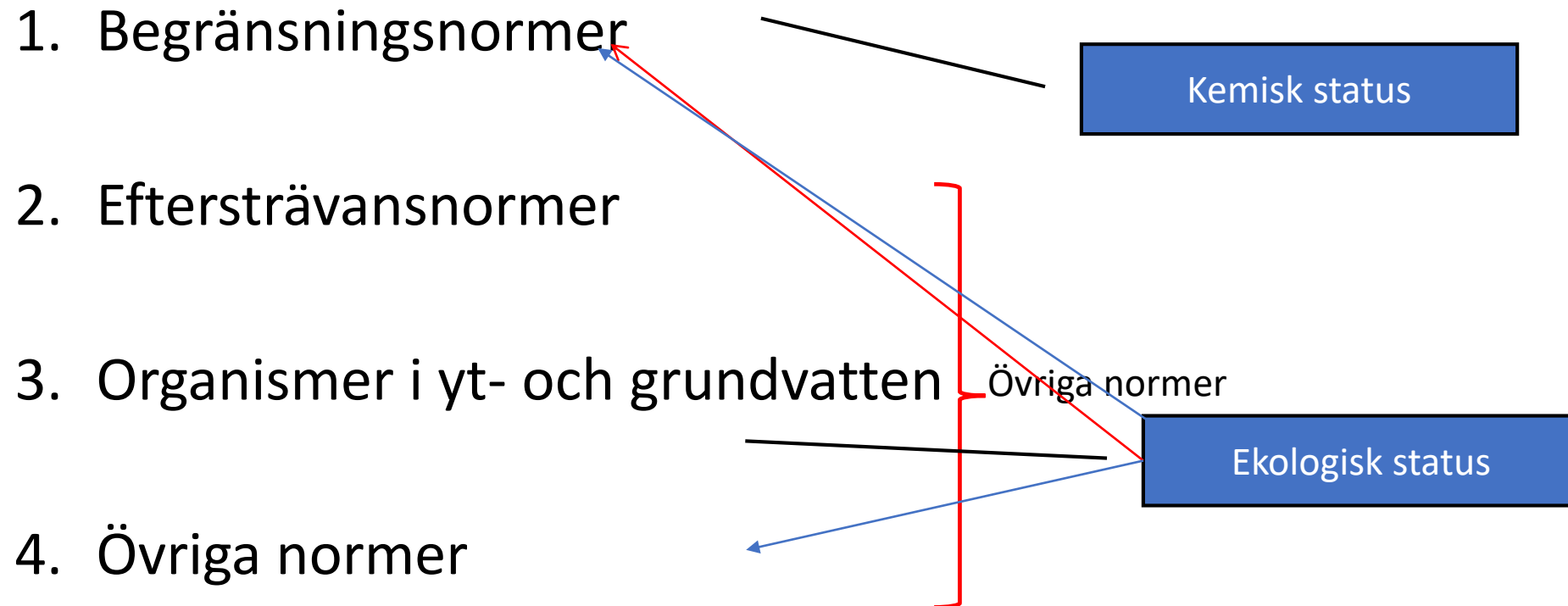


5 kap 2 § miljöbalken

- 1. Begränsningsnormer
 - Föroreningsnivåer eller störningsnivåer som människor kan utsättas för utan fara för olägenheter av betydelse eller som miljön eller naturen kan belastas med utan fara för påtagliga olägenheter och som inte får överskridas eller underskridas efter en viss angiven tidpunkt eller under en eller flera angivna tidsperioder,
- 2. Eftersträvansnormer
 - Föroreningsnivåer eller störningsnivåer som skall eftersträvas eller som inte bör överskridas eller underskridas efter en viss angiven tidpunkt eller under en eller flera angivna tidsperioder,
- 3. Vissa vattennormer
 - Högsta eller lägsta förekomst i yt- och grundvatten av organismer som kan tjäna till ledning för bedömning av tillståndet i miljön, eller
- 4. EU normer (övriga normer)
 - De krav i övrigt på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.



5 kap 2 § miljöbalken



5 kap 3 § miljöbalken

- Myndigheter och kommuner ska ansvara för att miljökvalitetsnormer följs
- EU-direktiv
- Svenska normer
- EU vite (böter) för fördragsbrott
- Planer och bygglov kan upphävas
- Åtgärdsprogram
- Ingen direkt sanktion mot svenska normer



5 kap 4 § miljöbalken - vatten

- Vattendirektivet
- Miljöbalken
- Vattenförvaltningsförordningen
- HVMFS 2013:19
- Inte försämra
- Inte äventyra
- Undantag i vattenförvaltningsförordningen
- Weserdomen – C 341/15



5 kap 6 § miljöbalken

- Regeringen föreskriftsrätt om undantag (vattenförvaltningsförordningen)
- Undantag **ska** tillämpas fullt ut
 - Tidsundantag
 - Kraftigt modifierad vattenförekomst
 - Lägre krav
- Allmänintresse av större vikt eller särskilda skäl
- 19:3a statlig överprövning av undantag i vattenförvaltningsförordningen
- 22:13 mark- och miljödomstolen yttrande från Vattenmyndigheten



Havs- och vattenmyndighetens föreskrift HVMFS 2013:19 (uppdaterad 2015:4)

- 189 sidor
- 1 kap allmänna bestämmelser
- 2 kap Klassificering
- 3 kap fastställande av miljökvalitetsnormer
- Bilaga 1 Biologiska kvalitetsfaktorer
- Bilaga 2 Fysikaliskt kemiska kvalitetsfaktorer
- Bilaga 3 Hydromorfologiska kvalitetsfaktorer
- Bilaga 4 Biologiska kvalitetsfaktorer Kustvatten
- Bilaga 5 Fysikaliska kemiska kvalitetsfaktorer Kustvatten
- Bilaga 6 Gränsvärden Kemisk status

Miljökvalitetsnormer och bedömningsgrunder för ekologisk och kemisk status

– behöver det vara så komplicerat?

$$Trotfiindex = \frac{\sum_{i=1}^n (\text{Indikatorvärde}_{Art_i} * \text{Viktfaktor}_{Art_i})}{\sum_{i=1}^n \text{Viktfaktor}_{Art_i}}$$

$$EK = \frac{r_{75} - r_{50}}{x + r_{75} - (2 * r_{50})}$$

$$V_Q = \text{medelvärde} \left(\frac{\text{Abs}|QR_i - QN_i|}{\overline{QN}} * 100 \right)$$

$$IPS = \frac{\sum (A_j * I_j * V_j)}{\sum (A_j * V_j)}$$

$$BQI = \sum_{i=0}^5 \frac{(k_i * n_i)}{N}$$

$$\text{Flödets förändringstakt [\%]} = \frac{\sum (\text{Abs}|QR_i - QR_{i-1}|) - \sum (\text{Abs}|QN_i - QN_{i-1}|)}{\sum (\text{Abs}|QN_i - QN_{i-1}|)} * 100$$

Förskrifterna är rättsregler – inte vetenskap

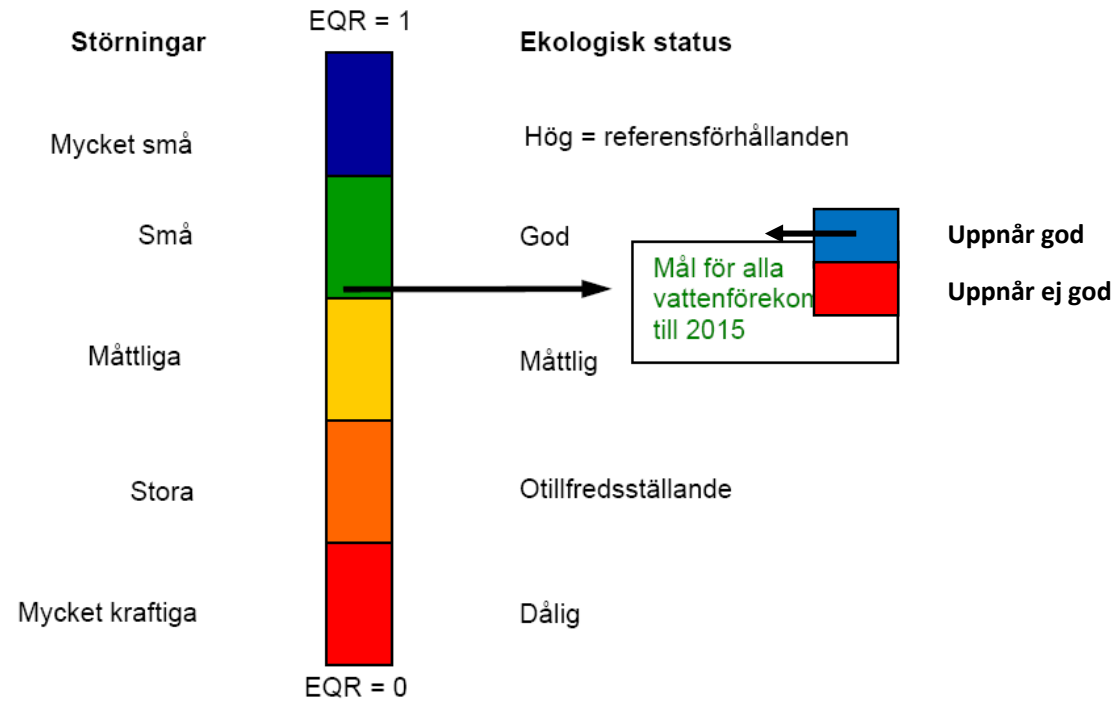
Land ska med lag byggas

- Opartiskhet
 - Likhet
 - Legalitet
 - Förutsägbarhet
 - Proportionalitet
-
- Utforma reglerna så att de fungerar rättsligt
 - EU har en annan rättstradition



Statusklassificering

Ekologisk status Naturliga vatten



Ekologisk potential KMV och konstgjorda vatten

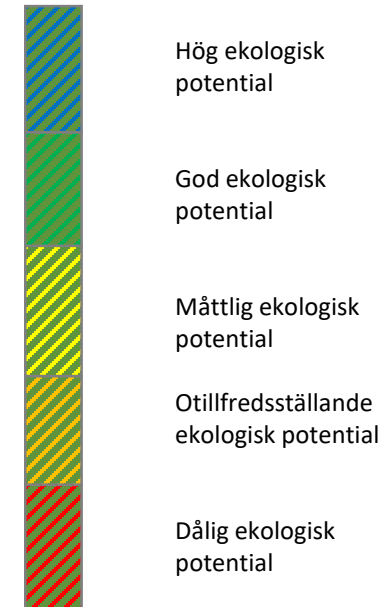


Bild 2: Sambandet mellan ekologisk status och EQR-skalan

Bilaga 1 Biologiska kvalitetsfaktorer

- Växtplanton i sjöar
 - Total biomassa
 - Andel cyanobakterier
 - Trofiskt plankton index
- Makrofyter i sjöar
 - Trofi index
 - Kransalger
 - Mossor
 - Kärlväxter
- Kiselalger i vattendrag
 - IPS (Näringsförhållanden och organisk påverkan)
 - Kiselalgs index
- Bottenfauna i sjöar
 - ASPT
 - BQI
 - Mila – visar surhetsgrad
 - Procent dagsländor
 - Procent tvåvingar
 - Taxa av snäckor
 - AWIC-index
 - Procent av total abundans
- Fisk i sjöar
 - Fiskindex EQR8
 - Antal inhemska fiskarter
 - Simpsons Dn (antal individer)
 - Simpsons Dw (biomassa)
 - Relativ biomassa inhemska fiskarter
 - Relativt antal av inhemska arter

Bilaga 2 Fysikalisk kemiska kvalitetsfaktorer – endast om Biologisk status är god eller hög

Försämring endast från hög till god eller god till måttlig

- **Näringsämnen i sjöar**

- Totalfosfor

- **Siktdjup i sjöar**

- **Syrgas i sjöar**

- **Försurning i sjöar**

- Magic 1860

- **PH-värde**

- **Särskilt förorenande ämnen**

- 25 st, bl a
 - koppar,
 - zink,
 - triklosan,
 - 17-beta-östradiol (östrogen)

Bilaga 3 Hydromorfologisk kvalitetsfaktorer – endast om Biologisk status och Fysikalisk-kemisk status har hög status

Försämring endast från hög till god

- **Konnektivitet**

- Uppströms – nedströms
- Sidled
- Svämplan

- **Hydrologisk regim**

- Specifik flödesenergi
- Volymavvikelse i vattendrag
- Flödets förändringstakt
- Vattenståndets förändringstakt

- **Morfologiskt tillstånd**

- Vattenfårans form
- Planform
- Vattenfårans bottensubstrat
- Död ved i vattendrag
- Strukturer i vattendrag
- Vattendragsfårans kanter
- Vattendragfårans närområde
- Svämplanets strukturer och funktion

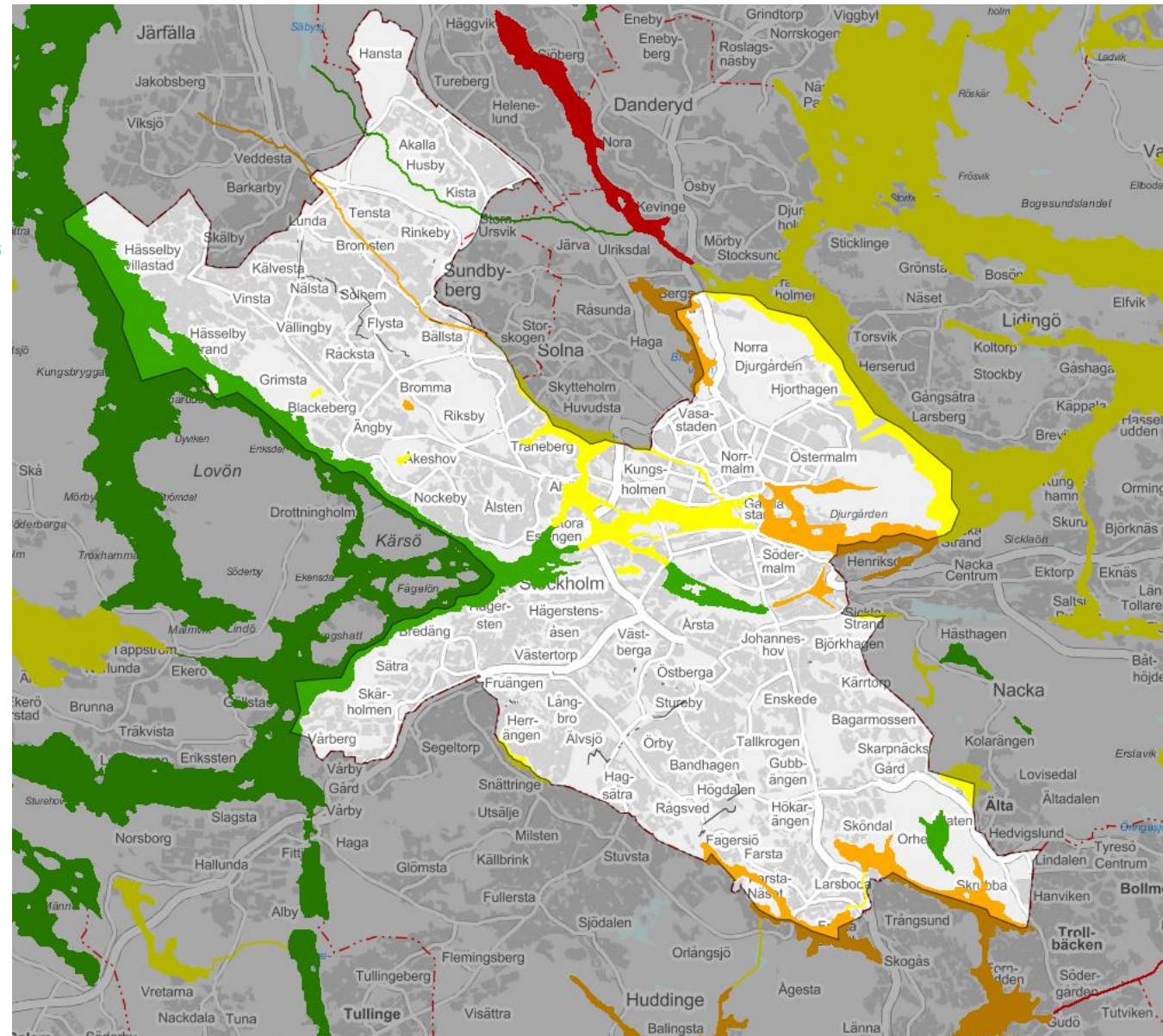
Bilaga 4
Biologiska
kvalitetsfaktorer i
kustvatten och vatten i
övergångszon

Bilaga 5
Fysikalisk-kemiska
kvalitetsfaktorer i
kustvatten och vatten i
övergångszon



Ekologisk status

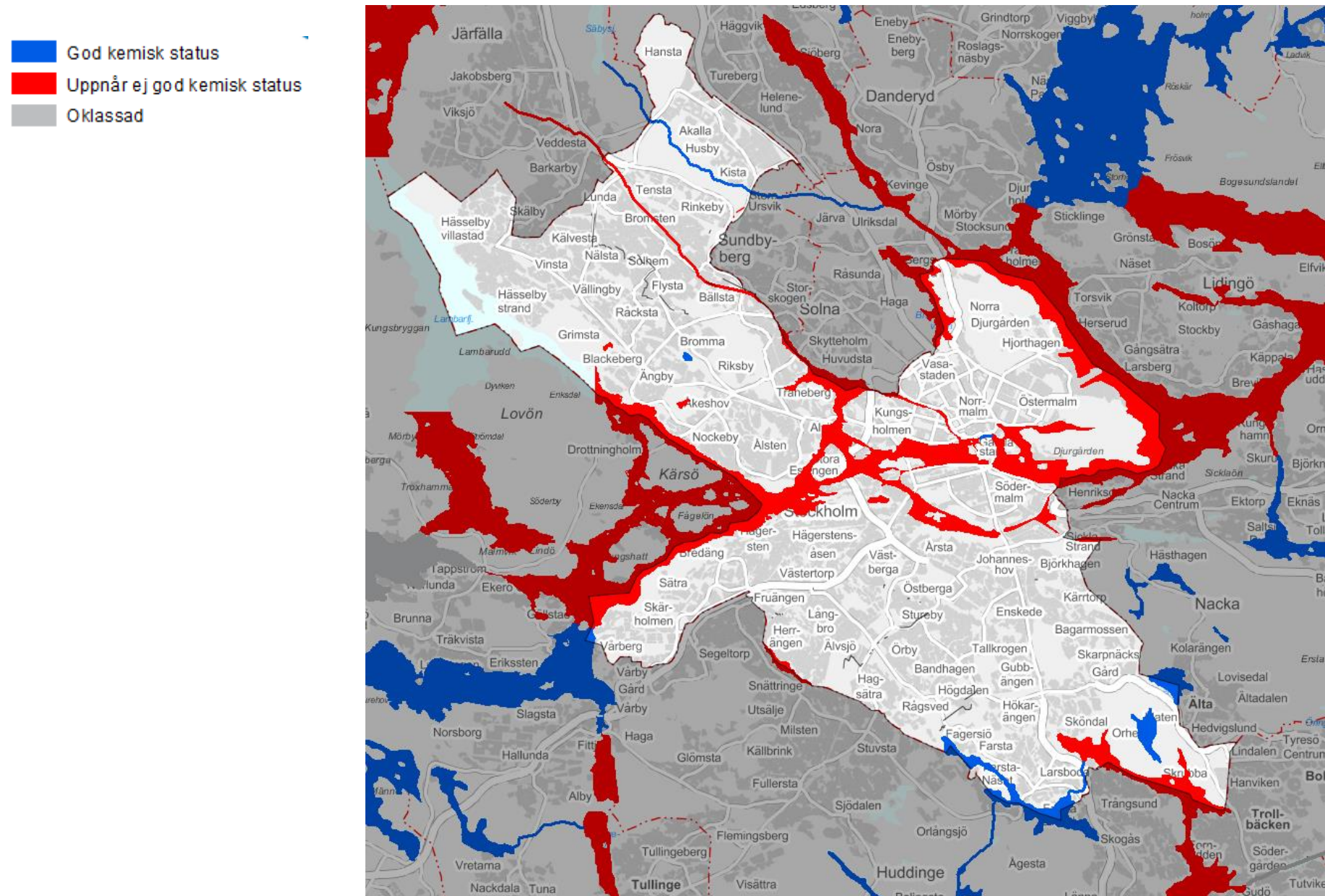
- Hög ekologisk status
- God ekologisk status
- Måttlig ekologisk status
- Otillfredsställande ekologisk status
- Dålig ekologisk status



Bilaga 6 Kemisk ytvattenstatus

- Alaklor
- Antracen
- Atrazin
- Bensen
- Bromerande difenyletrar
- Kadmium
- Koltetraklorid
- Kloralkaner
- Klorfenvinos
- Klorpyrifos
- Cyklodienna bekämpningsmedel
- DDT
- Dikloretan
- Diklormetan
- Endosulfan
- fluorantenHexaklorbensen
- hexaklorbutadien
- hexaklorcyklohexan
- Isoproturon
- Bly
- Kvicksilver
- Naftalen
- Nickel
- Nonylfenoler
- Otylfenol
- Pentaklorbensen
- Pentaklorfenol
- PAHer (fler stycken)
- Simazin
- Tetrakloretylen
- Trikloretylen
- Tributyltennföreningar
- Triklorbensener
- Trifluralin
- Dikofiol
- PFOS
- Kinoxifen
- Dioxiner
- Aklonifen
- Bifenox
- Cybutryn
- Cypermetrin
- Diklorvos
- Hexabrom-cyklododekan HBCDD
- Heptaklor
- Terbutryn

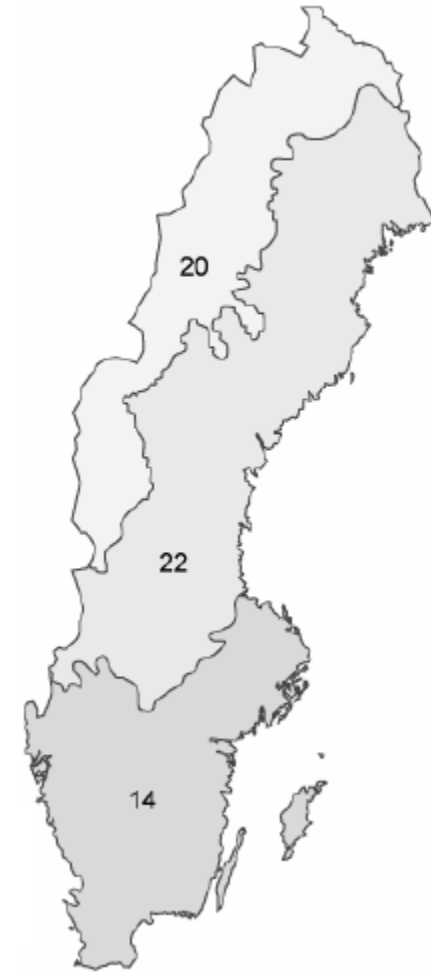
Kemisk status

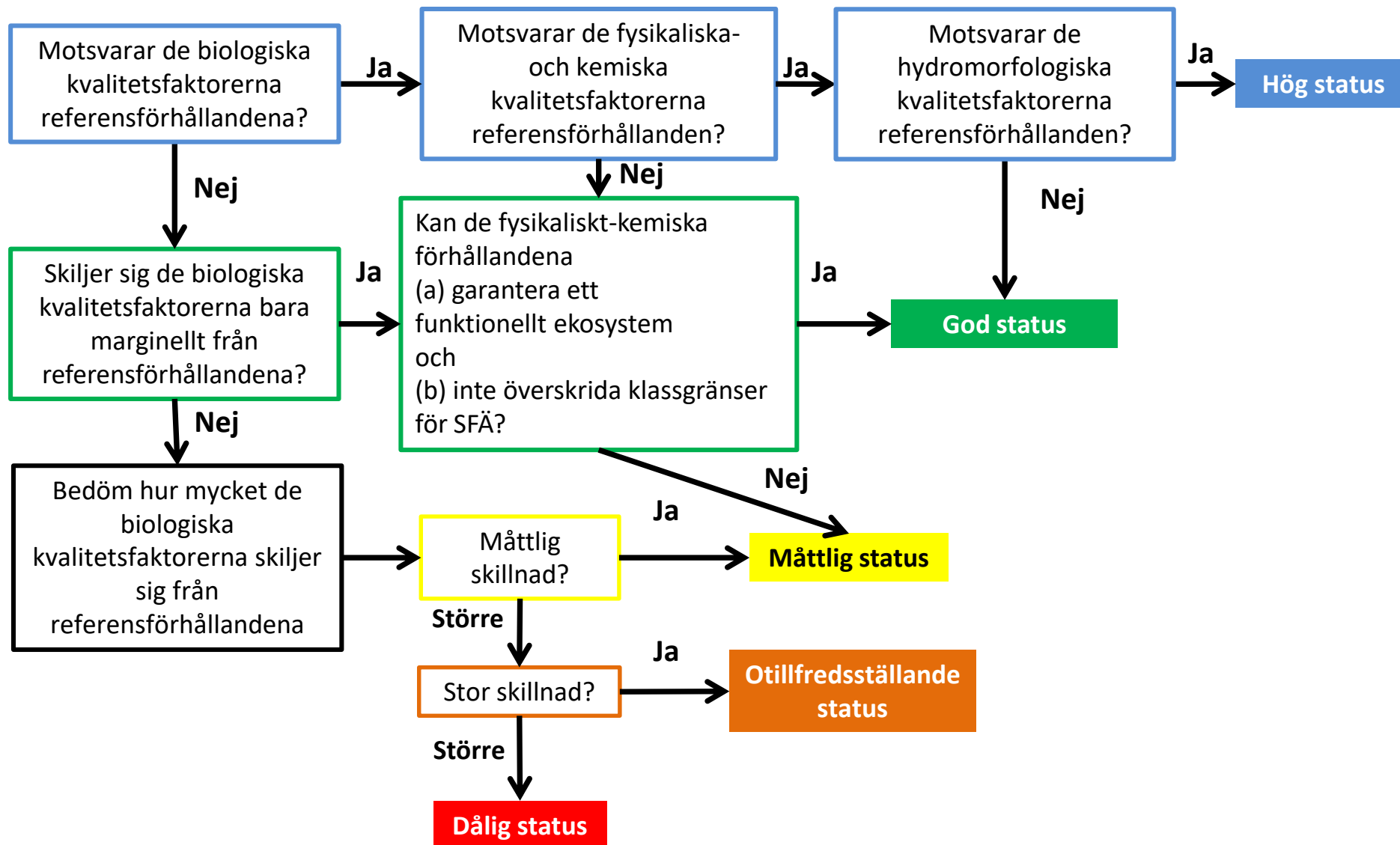


Referensvärden – hur fastställer man dem?

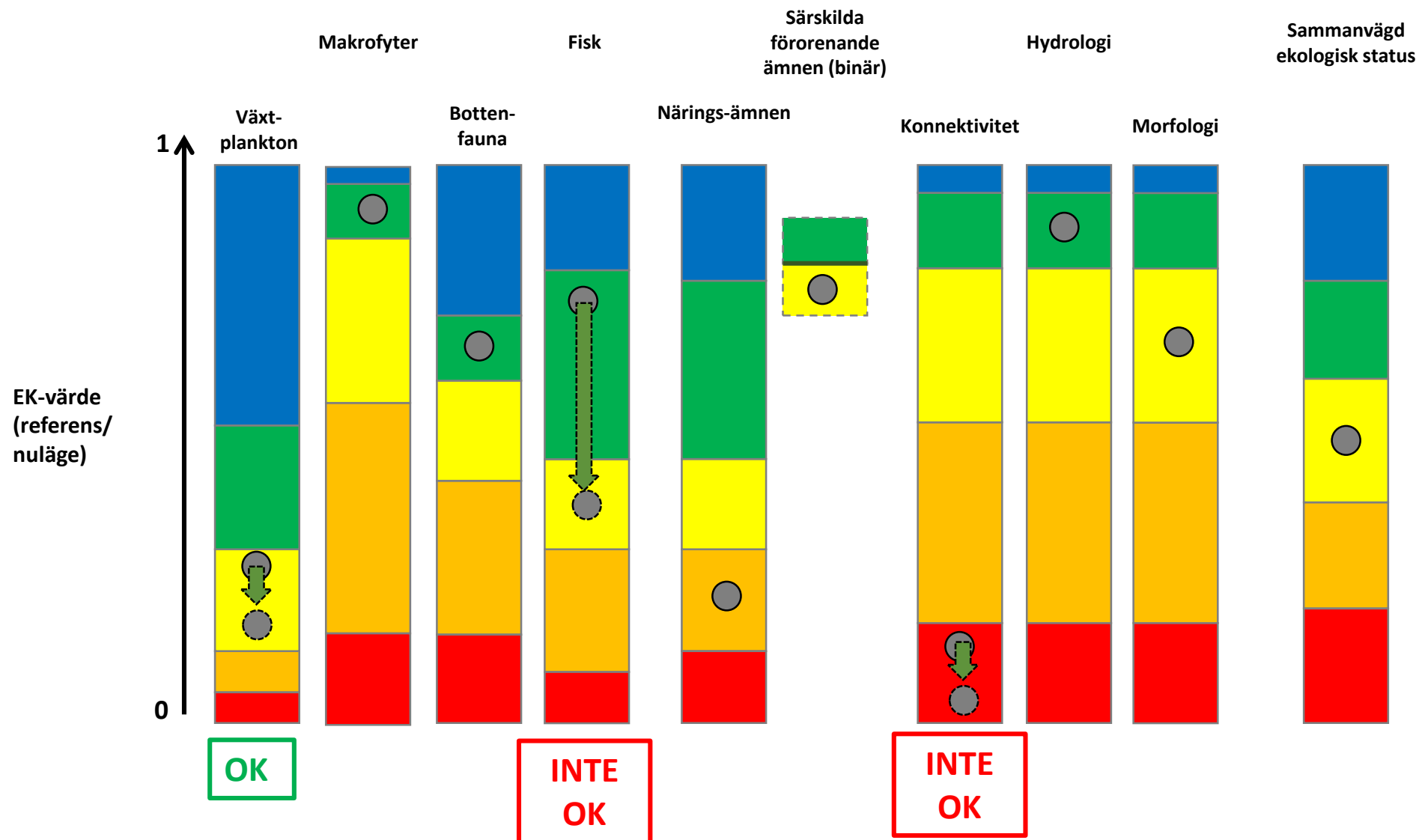
- Olika för olika bedömningsgrunder. Nedan följer några exempel.
 - Fisk: Modelleras per vattenförekomst utifrån data om minimalt påverkade områden.
 - Bottenfauna: Medelvärdesberäknas för tre typregioner (Illies ekoregioner) i landet utifrån data från minimalt påverkade områden.
 - Totalfosfor: Beräknas utifrån information om medeldjup, höjd över havet samt absorbans (vattenfärg).

$$\log_{10}(\text{ref-P}) = 1,627 + 0,246 * \log_{10} \text{AbsF} - 0,139 * \log_{10} \text{Höjd} - 0,197 * \log_{10} \text{Medeldjup}$$





Ickeförsämringsprincipen efter Weser



PBL

- 2 kap 10 § Plan- och bygglagen enskilda o allmänna intressen
 - Miljökvalitetsnormer enligt 5 kap miljöbalken skall följas
- 5 kap 14 § miljöbalken detaljplan
 - Länsstyrelsen skall under samrådet verka för att Miljökvalitetsnormer enligt 5 kap miljöbalken följs
- 5 kap 22 § länsstyrelsens granskning
 - Yttra sig om en miljökvalitetsnorm inte följs
- 11 kap 10 § överprövning
 - 3 p länsstyrelsen ska överpröva en detaljplan om en miljökvalitetsnorm inte följs
- 11 kap 11 § länsstyrelsen skall upphäva planen i sin helhet

Det gäller i skarpt läge



Weserdomen

EU-domstolens förhandsavgörande C-461/13
Förhandsavgörande från EU-domstolen 1 juli 2015.



Weserdomen

Föremålet för prövning i EU-domstolen

Ska icke försämringsprincipen tillämpas vid enskilda prövningar?

Ja – förbud mot att lämna tillstånd om statusen försämras.

Vad utgör en försämring av status?

Klassförsämring inom enskild kvalitetsfaktor.

(Gäller även om den sammanvägda statusen inte försämras. Totalförbud mot varje försämring i den sämsta klassen.)

Schwarze Sulmdomen (C-346/14)

Fördragsbrottstalan mot Österrike, dom avkunnad 4 maj 2016.

- Ett vattenkraftverk, även med begränsad effekt, kan utgöra en sådan samhällsviktig verksamhet som kan beviljas undantag enligt art. 4.7 RVD.
- Exempel på hur undantaget kan tillämpas i praktiken.



Bällstaån

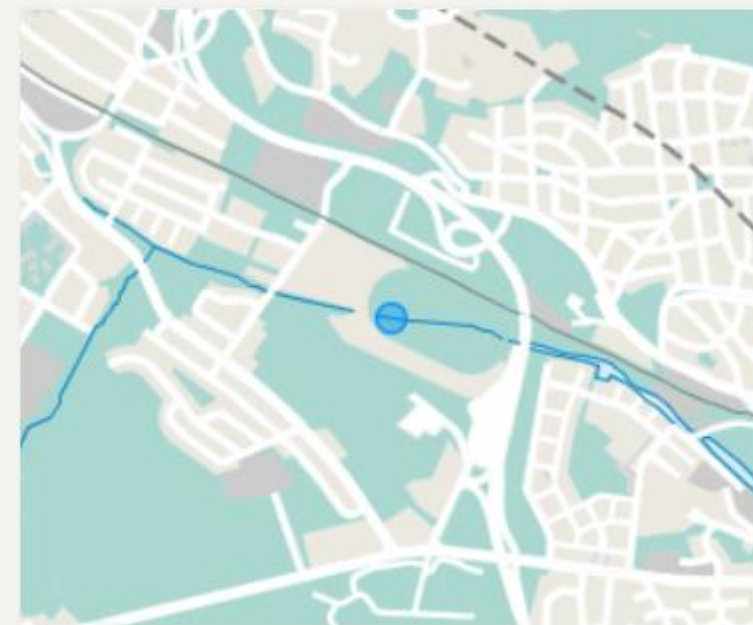


Foto: Stina Thörnelöf

Ekologisk status: ● Otillfredsställande

Kemisk status: ● Uppnår ej

Bällstaån börjar i Järfälla och rinner sedan genom Stockholm och Sundbyberg. Ån mynnar i Bällstaviken, den innersta delen av Ulvsundasjön/Mälaren. Två tillflöden kommer från sydväst, Veddestabäcken i Järfälla och Nälsta dike/bäck i Stockholm. Långa sträckor av ån är uträtade. Det finns ett antal kulverteringar och 1,4 km går genom en tunnel under Spånga centrum.

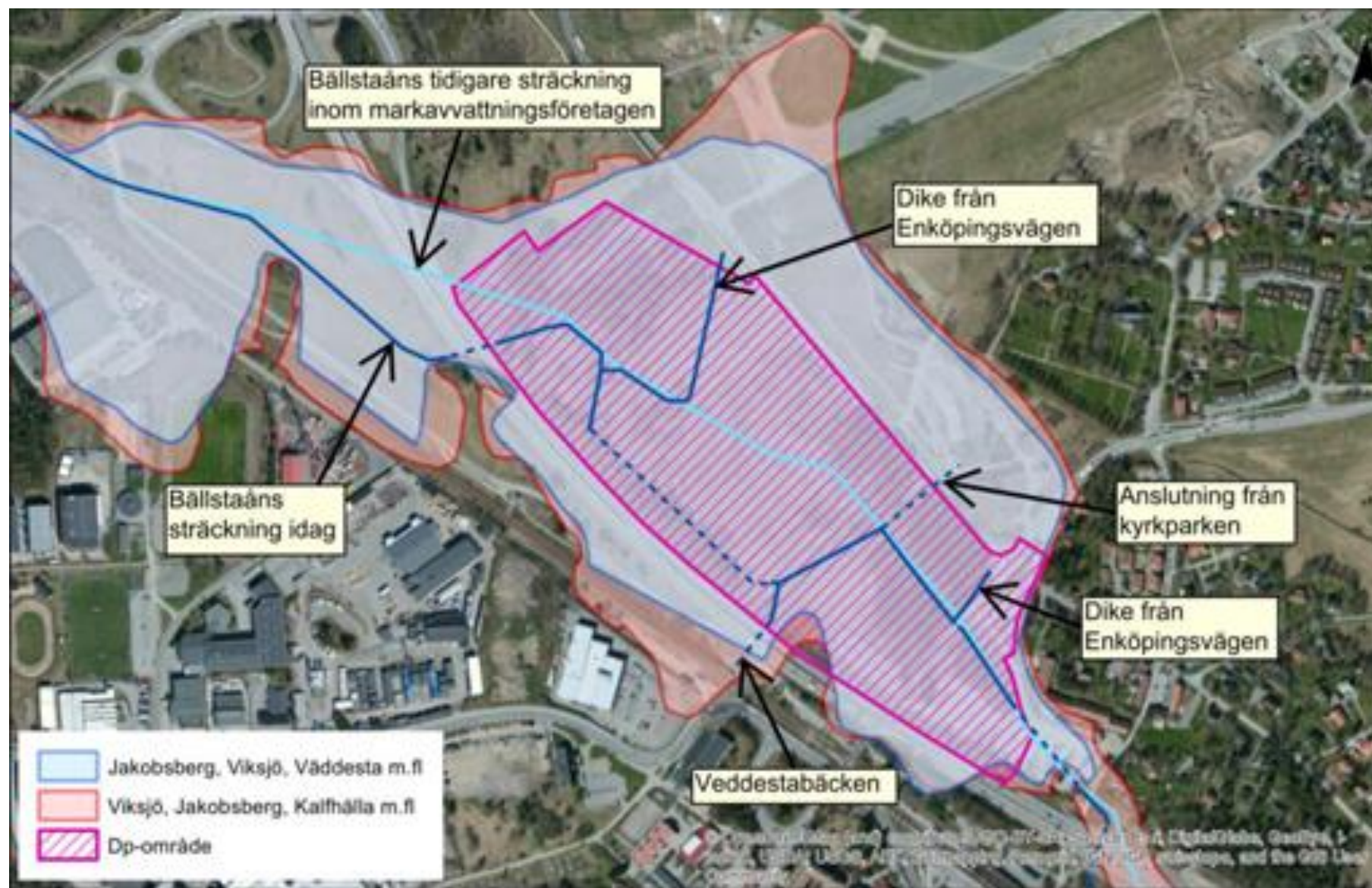


Vattenområde TEMA.3.3.2

Senast uppdaterad: 2019-06-13

Kontakt

- [Stina Thörnelöf](#),
Miljöförvaltningen



Så här gick det i Järfälla

- Riksintressen

- E 18
- Mälarbanan
- Försvaret
- T-bana

Järfälla överväger

Järfälla överväger – verkar inte svårt

Oklart Järfälla frågar

Oklart

- Hälsa säkerhet

- Skyddsvallar
- Buller
- Förorenad mark
- Översvämning
- Åtgärder innan inflyttning
- E 18
innan antagande

Järfälla förhandlar med Trafikverket

Borde klaras med TBF

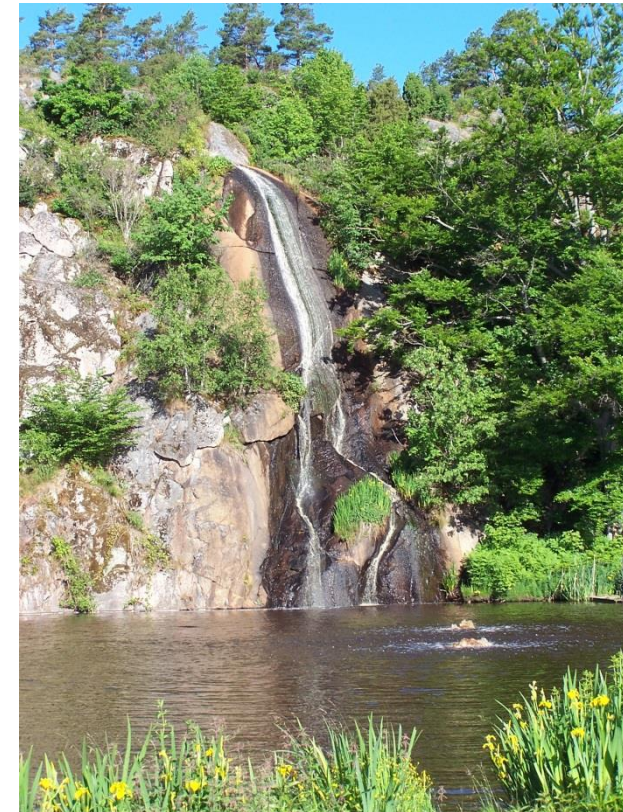
Renas

Korvsjöarna – dammar

Överenskommelse med Trafikverket

Järfälla

- Miljökvalitetsnormer vatten
 - Konkreta åtgärder
 - Inte försämringar
 - Inte äventyra möjligheterna till god status
 - Länsstyrelsen kräver inte förbättringar
 - Länsstyrelsen kräver inte bindande avtal
 - Järfälla utfäster åtgärder
 - Annars åtgärdsprogram
 - Länsstyrelsen säger OK



Vad mer kan man önska

- Man måste utreda miljö kvalitetsnormer och PBL
 - ge samma möjligheter att pröva om statusen är rätt
- Ge Lokala Åtgärdsprogram (LÅP) status av generell utredning
- Försämringsförbudet kan vara kontraproduktivt
- Målet ska vara att nå god status
- Finansieringen måste lösas – det kan inte bara vara kommunerna
- Sluta tro att tillsynen kommer att lösa problemen
- Ta vara på kommunernas mätningar

